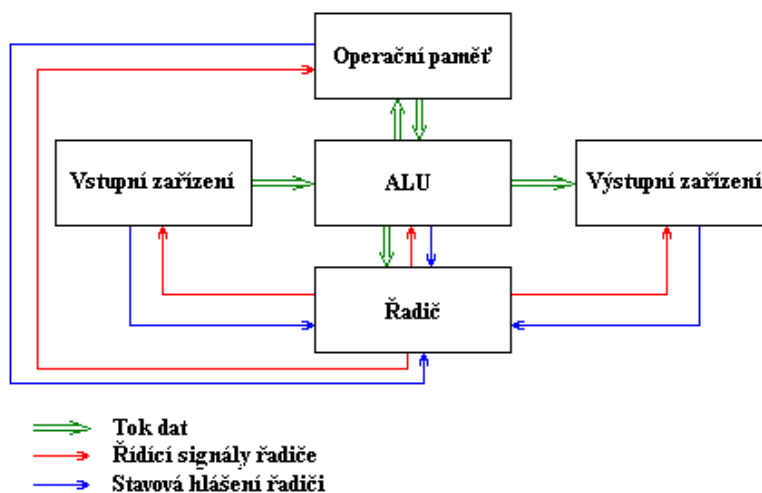

4. Von Neumanova architektura, Harvardská architektura počítače, architektura RISC a CISC, taxonomie sběrnic, paralelní, sériový, synchronní, asynchronní přenos dat.

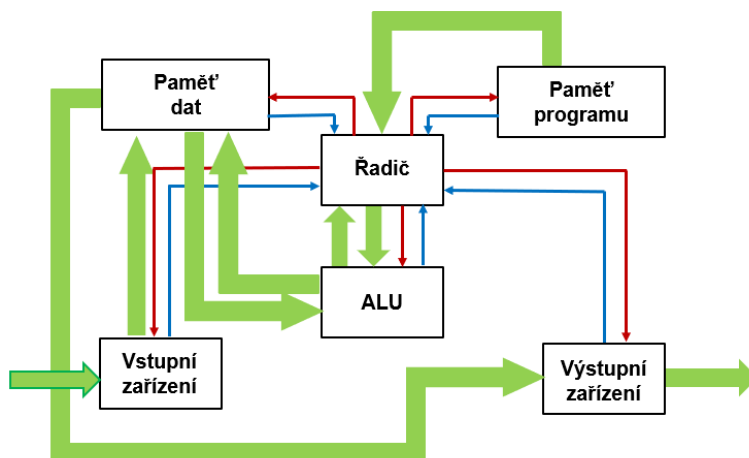
HARDWARE A APLIKAČNÍ SOFTWARE

Von Neumanova architektura

- **Vstupy/Výstupy** – periferie
- **ALU** – kombinační obvod, nejdůležitější operace
- **Operacní paměť (OP)** – paměťový blok, Bytově Adresovatelná
- **Řadič** – sekvenční obvod, generuje řídicí signály (**ŘS**) pro ostatní bloky, řídí přenosy po sběrnicích
- **Data** (operandy ALU) jsou uložena rovněž v OP, z výpisu OP nelze jednoznačně určit co jsou instrukce a co data.
- NOP (0x0), černý bod obrázku (0x0)
- Počítač čte instrukce z OP, řadič je dekóduje (rozpozná co se má udělat) a generuje příslušné ŘS.
- Stavy jednotlivých bloků jsou zasílány zpět řadiči pomocí stavových hlášení.
- Instrukce a data jsou uložena v operační paměti. Nelze odlišit data a instrukce. Počítač může zpracovat data jako instrukci, a naopak instrukci jako data.

Harvardská architektura

- **Paměť programu** – typ flash, instrukce programu (a také konstanty v programu), jsou uchovány i v době vypnutí
- **Paměť dat** – typ statická RAM, data se ztratí vypnutím
- Každá paměť může mít jinou velikost nejmenší adresovací jednotky.
- Program nemůže přepsat sám sebe.
- Dvě sběrnice umožňují jednoduchý paralelismus, kdy lze přistupovat pro instrukce i data současně.
- Současné mikrokontrolery, program je typicky uložen v paměti programu typu FLASH.

Architektura RISC a CISC

RISC

- Redukovaná instrukční sada / Reduced Instruction Set Computer (podle zásady „V jednoduchosti je síla“).
- Využití standardizovaného OS (UNIX, Linux) umožnilo využít rozdílné architektury a jejich rozvoj, celkové rozšíření a zlevnění.
- Tyto změny umožnili využití architektury RISC (r. 1980) – využití paralelního zpracování instrukcí (zřetězení, efektivnější organizace paměti cache).
- Otevřená instrukční sada RISC-V je vyvíjena od roku 2010 na Kalifornské univerzitě v Berkeley. Navržen pro široké použití od vestavěných systémů přes mobilní telefony až po cloudové počítače (s důrazem na výkon i na spotřebu).
- ATmega328 - Arduino

Instrukce

- Jen jednoduché instrukce.
- Typicky kódovány stejným počtem bitů.
- Typicky vykonány v jednom, nebo několika málo taktech hodinového signálu.
- Instrukce mají pevnou délku a jednotný formát který vymezuje význam jednotlivých bitů.
- Je použit vyšší počet registrů propojených přímo s ALU. Například nemůžeme násobit jednotlivé buňky paměti, ale základními instrukcemi si postupně obsah pamětí

přesunout do registrů, v registrech provést násobení a poté výsledek zapsat na požadovanou adresu.

Pozitiva

- Jednoduchost – malé množství instrukcí.
- Jednoduchý dekódér instrukcí => rychlé dekódování instrukcí.
- Umožňuje proudové zpracování instrukcí.
- Rychlý obvodový řadič.

CISC

- Počítač s rozsáhlým souborem instrukcí/Complex Instruction Set Computer
- CISC - 8051

Instrukční sada obsahuje

- Složité instrukce (např. kopírování bloku dat paměti) i jednoduché instrukce.
- Instrukcí je hodně.
- Typicky různá délka instrukcí (co do zakódování, tak i trvání).

Původní snaha

- Urychlit vykonávání instrukcí.
- Realizovat stále složitější instrukce pro jejich samostatné provedení (přesun bloku paměti). Složitější instrukce ale nejsou používány tak často.

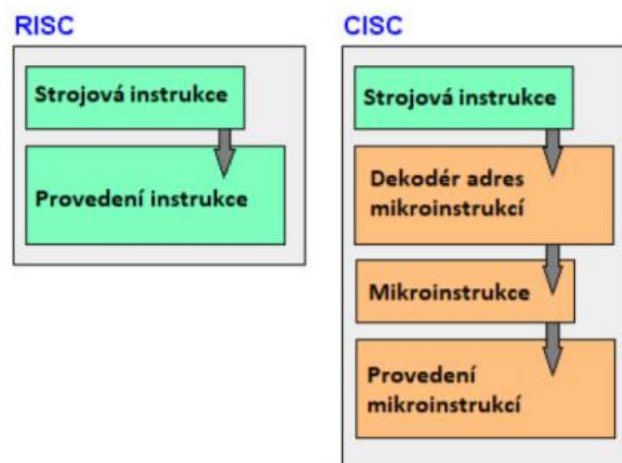
Pozitiva

- Snížená četnost načítání instrukcí (snaha načíst jenom jednu, zbytek provede mikrořadič)
- Možnost vícenásobného využití funkčních jednotek v různých fázích vykonání instrukce
- Přítomnost mikroprogramového řadiče dává možnost změnit instrukční repertoár

Negativa

- Složité instrukce jsou specializované, nutnost různých variant, aby skládačka byla úplná
- Velký počet instrukcí => složitý dekódér instrukcí => dekódování jednoduchých a obvykle nejčastějších instrukcí (např. sčítání) trvá dlouho.
- Nutnost mikroprogramovatelných řadičů
- Instrukce typicky trvají různě dlouho, těžko se zavádí proudové zpracování.

Porovnání

CISC vs. RISC

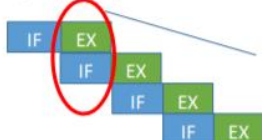
CISC (jednoduché instrukce)

CISC (složitě instrukce)

RISC (má pouze jednoduché instrukce)

Výkon procesoru v instrukcích za sekundu je roven převrácené hodnotě součtu trvání fáze IF a EX.

Výkon procesoru je vyšší (méně fází IF) a silně závisí na podílu složitějších instrukcí. Jednodušší instrukce se typicky používají častěji. Nikdy není možno dosáhnout zdvojnásobení výkonu.

RISC architektura využívá proudového zpracování instrukcí. Načtení instrukce a vykonání předchozí instrukce probíhá paralelně. IF a EX fáze musí trvat stejně dlouho a počet instrukcí vykonaných za sekundu je převrácená hodnota trvání fáze EX. V ideálním případě se výkon procesoru zdvojnásobí proti variantě CISC jednoduché instrukce. Proudové zpracování instrukcí připomíná pásovou výrobní linku.

interlocked pipeline – podmínky při řazení instrukcí do pipeline zajišťuje přímo procesor
non-interlocked pipeline - podmínky při řazení instrukcí hlídá programátor (překladač)

- U mobilních aplikací se využívají architektury RISC, kde dominuje architektura ARM (Advanced RISC Machine), AVR (Alf and Vegard's RISC procesor) a MIPS (Microprocessor without Interlocked Pipeline Stages).

	CISC	RISC
Časová složitost instrukcí:	Může probíhat mnoho hodinových cyklů	Většina trvá jeden hodinový cyklus
Práce s pamětí:	Jednoduchá	Složitější
Instrukce:	Komplexní (například více operandů než dva)	Primitivní standardizované instrukce
Počet instrukcí:	Průměrně 100 – 200 i více	Většinou méně než 100
Instrukce, které mohou přistupovat do paměti:	Load a Store	Téměř všechny

Instrukční cyklus počítače

- PF** (Instruction Fetch) – výběr instrukce (další zpracovávaná instrukce se bere buď z RAM nebo z Cache).
- ID** (Instruction Decode) – dekódování instrukce (určí se délka a typ instrukce)
- OF** (Operand Fetch) – načtení operandu (určí se adresa operandů, se kterými instrukce pracuje)
- EX** – provedení instrukce
- WB** – zápis výsledků
- Interrupt detection (test žádosti o přerušení)
- Instrukce nemusí nutně využívat všech prostředků procesoru najednou (možnost řetězení).

Typy instrukcí

- Aritmetické** – ADD (součet), SUB (rozdíl), MUL (násobení), DIV (dělení), CMP (CP) porovnání.
- Logické** – AND (log. součin), OR (log. součet), COM (negace, complement), XOR(excl. OR).

- **Posuvy** – SHL/SHR/ASR (posun vlevo, vpravo, aritmetický vpravo), ROL, ROR (rotace vlevo, vpravo), RLC, RRC (rotace vlevo, vpravo přes carry).
- **Skokové instrukce** – JMP (nepodmíněný skok), JZ, JC podmíněné skoky, CALL skok do podprogramu, RET, RETI návrat z podprogramu/přerušeni.
- **Přesuny** – MOV (přesun), XCH (exchange – výměna).

Pipelining

- Pipelining, zřetěžené zpracování či překrývání strojových instrukcí je způsob zvýšení výkonu procesoru současným prováděním různých částí několika strojových instrukcí.
- Základní myšlenkou je rozdělení zpracování jedné instrukce mezi různé části procesoru a tím i umožnění zpracovávat více instrukcí najednou.
- Fáze zpracování je rozdělena minimálně na 2 úseky:
 - Načtení a dekódování instrukce
 - Provedení instrukce a případné uložení výsledku
- To vedlo k vytvoření procesoru složeného ze dvou spolupracujících subprocesorů (skalární architektura), kdy každá část realizuje danou fázi zpracování.

Taxonomie sběrnic

Účelu:

Adresová sběrnice

- Slouží pro přenos adresy mezi procesorem, pamětí a ostatními částmi systému.

Datová sběrnice

- Slouží pro přenos dat mezi procesorem, pamětí a ostatními částmi systému.
- Za datovou sběrnici obecně můžeme pokládat jakoukoliv sběrnici, po které se přenáší data.

Řídící sběrnice

- Slouží pro přenos řídicích signálů jako jsou například signály read (RD), write (WR), byte enable (BE).

Systémová sběrnice

- Sběrnice pro přenos dat mezi procesorem, pamětí, periferiemi.
- Typicky zahrnuje adresovou, datovou a řídicí sběrnici, ale může se jednat i jednu sběrnici (např. PCI), jejíž protokol implementuje přenos adresy, dat a realizaci čtecích a zápisových cyklů do paměti a periferií.
- Transakce na systémové sběrnici jsou přímo vyvolány instrukcemi pro zápis/čtení paměti a ve vstupně/výstupním adresním prostoru.
- Příklady: PCI, PCIe, HyperTransport, DMI (Direct Media Interface)

Periferní sběrnice

- Sběrnice mezi řadičem periferních sběrnic a periferiemi na dané sběrnici.
- USB, SATA, SAS, SCSI, SMBus

Procesorová sběrnice

- HyperTransport, DMI

Paměťová sběrnice

- Sběrnice mezi dříve severním můstkem a pamětí, dnes spíše mezi procesorem a pamětí (zahrnuje přenos adresy a dat).

Synchronizace:

Synchronní

- Přijímač i vysílač jsou řízeny zdrojem stejného hodinového signálu.

Asynchronní

- Synchronizace přijímače a vysílače se stále obnovuje při přenosu každého slova.
- Pomalejší přenos.
- Musí být zajištěno normalizované propojení obou zařízení.
- Rychlost přenosu dat je proměnlivá.

Směru přenosu dat:

Jednosměrný

- Typicky adresová sběrnice.
- Dvě jednosměrné sběrnice, ale v opačném směru realizuje full duplexní přenos dat mezi dvěma body – např. cache.
- Umožňuje přenos dat z jednoho místa na více míst současně (broadcast).

Obousměrná

- Přenos jedním a druhým směrem se multiplexuje v čase.
- Přenos jedním směrem nemůže probíhat současně s přenosem v druhém směru (přenosy procesoru do periferie, nebo naopak, např. čtení nebo zápis do periferie).
- Mluvíme často o tzv. half duplexu.
- Data můžeme současně přenášet na více míst.
- Pokud je třeba přenášet data z více míst propojených sběrnicí, musí se vyloučit kolize. Ze kterého místa se budou v dané okamžiku přenášet data rozhoduje proces zvaný arbitrace sběrnice.

Způsobu přenosu dat:

Paralelní

- Přenos dat probíhá paralelně po více vodičích např. 32 bitů.
- Data musí dorazit do cíle současně. Při dnešních rychlostech přenosu hraje roli délka jednotlivých vodičů (kompenzace nestejných délek meandry).

Sériový

- Přenos dat probíhá postupně. Přenos bitů je rozložen v čase. Jednotlivé bity jsou tedy přenášeny jeden za druhým v pravidelných časových intervalech.